

ПОЭЗИЯ ИНГИР

Къайсынны от жагъысында

Отары Малкырада Абайланы Мисосту атын жюрюткен экинчи номерли орта школда класстан тышында ишге аспап с бурланды. Директор Жангораланы Абдулланы жашы Борис башчылык этен коллегиянде хар одмондо жууопыллык, тайи бла бирге уу башландык кылыды. Бу коюнде, малкыр тилкин бла литуратурадон устага Туумырзаланы Малкин кызы Зуура эм Тугулунаны Рамазаны кызы Мадина курап, школда «Къайсынны от жагъысында» деген поэзия инигр бардырылганды.

Тумырзаланы Зуура бизге инттервосунда: «Къайсынна поэти болганы халк дегенликди. Аны назмуларына жырла биогонбюгөчө да жаздыла композиторди. Дмитрий Хворостовский бла Игоря Крутойну проекттеринде «Музыка» деген жыр кыялыи сейрилик эди! Къайсын бизге насилын саууга этгенлик турды. Аны поэзиясы бла байлалмы инигрлер терктер бардырылганды кереклик школларда - дегенди. Кериси бла да, Захарьянаны Алай окуганы наму шендо поэм келик тейленге оюнтча жазылганды.

Жерим! Бар папаларым жорголикме, Къыман, киргендикте, кете кочом. Културганы буганы мойкозлерине Атар эдим кесими сени кочон.

Халкым жашар кочон халкыга ичинде, Тункумбай кыяр таушу тау ауладала! Душман огу суурун жорголикте, Сен жоюмай тур ансы дунияда!

«Сен жоюмай тур ансы дунияда... Бу тизги киргюзлөп турды, поэт жок болууну кюркюзлөп терен сезгенин. Уста Тугулунаны Мадина Къайсын кюу усталыга, ишчилге улуу хурмет эттенин чертгенди. Окууну Тукенаны Аликбек а наму окуганды: Сиз, усталда да, баттырла да болуп, Жашадыгыз, ташлагы бой салдыр!» Къайсын эди таулу устаны жору, Ташла аны шагарт болуп кыалдыла.

оруслу устасы да болганды, оруслу жазуучыны китаптарын окуй, кеп заманын оздурганды.

«Бизге орус тилин кыарт устас, бек сыйдымлы, Чеховду назарлукле кийинче Борис Игнатьевич окутууну эди... Алай ол заманда аны дерслерини кыаллай маганагары болгандын, орус тили манга кесини айтып жетишдиришкеллик инигр бийлигиин алып, Пушкинден Твардовскийге догери, Лев Толстойдан Паустовскиге догери улуу орус литератараны чырагыны жандырыгынын мен билем эдим...»

Поэзия инигрде келден кеп назму айтылгандыла. Бичиланы Диана, Баллиланы Мадина, Мисирланы Асият, Хурталаны Фатима, Тауболталаны Мариям, Базоланы Насима, Мисирланы Камил, Зобакчаланы Алий, Тауукунланы Аликбек бек аруу, шакты айткандыла Къайсынны назмуларын. Окуучула Къайсынны бла Къазими дуниялары араларында болганы байлаллыкты да сөгөнгөлик.

Къайсынны, Чегемден сора, экинчи улуу сейириную Къазим болганлай кыалганды. Аны иосонден ол былай жазды: «Биринчи керем мен аны жаланда кыалды алты жылда кергениме. Аны назмуларын жуукан анылганындан сора ол мени битеу да жашаууда устазым болганлай кыалганды. Мен аны кеп жаны бла борчулма - аны поэзиясыны улуу суратлау кюноне, кертиликке, кызабуусулуна... Аны адамлыктына, акылманлыктына...»

Къайсын Шыкыгъа тоз да франкманбарга тобогере барганды бар, анда уу бир торломо иосондо болмаган, улусунмаган, тоз да бир кыра зилген, жаны жашаган, темир да тогони, сөз да сауган, фыйгамбар ойкөн да айталган, ажыпайт саклат кийге тобогени. Аны биргесине турганы конюнде Къайсынны жорегинде, Казим кийик, асыл, хар кимге да аныча тент, иги, сак болганды деген ниет тууды.

«Етемедиле поэтке? Позиялар суу кыадыраа - улуу, Къайсынны назмулары уу жаланда тауу элпеле угай, битеу да дунияда эшилгенлик турдыла. Да сора, Къайсын саууу.

БАИСЫЛПАНЫ Марзият.

Акцияны тарых секциясына кыатышканды. Абдулланы Мустафа сөшөшөди.

Акцияны тарых секциясына кыатышканды.

сора озно кыонакыла бергендик. Зандыгыла айланп, Борчаланы Камал былай дегенди: «Башталы окуучула, сенин болганды эди аладан 570 адам кыалганын билдиргенди. Биогонюкөчө аладан 260-сына болушук бек керек болганды да айтады. Билми беруу департамент аны уулум танын эсертти, аны административсияна аспап этгенди. Ветеран Борис Серобронский иосонден айта, ол фронтки 1941 жылы Нальчикте тогузуну номерли школго бошангандан сора кеттенин билдиргенди. Былай адимиларыбыны багыларга, ала кыатыбында болганын жашаууга аспап этерге анда аны саклырга керектик, дегенди. Школну директору Анатолий

Бурон заманлада жаны жылын башланууму жаз башыны башлануу тыйылуу эм жагы тиликни сактылау бла байлалмы эте эдиле. Ол себерден а Россияда агыптан Жагы жылы байрамга 1-чи марда белгий эдиле. XIV өмүрде, Москвада Кытиса собор этген онугуа керге, жагы жылы башланган кюноне 1-чи сентябрь санала эди - «Грешини кыдырыла тыишишкенди» 1699 жылда уу Пётр Биринчи Европада жолочулукта айланп кыатыгандан сора - Россияда календарыны торлендирууну иосонден айта» Указын чыгарганы эди. Анда уу былай жазылганды: «Мындан арысында жыла 1-чи январда башлангандына саналарга». Эндегери дерси Россияда жагы жылы биринчи кюноне торло-торло замананы санал тургандыла, мындан арысында халкыны башын хайран эттиуну кыдырга, жылы биринчи кюноне н кырадыла сулай да 1-чи январы санарга.

Ахшы улмуланы белгилеринча этип, мындан арысында Жагы жыл бла биргизини алгышларга, иштеригизде жетишимле болдуруугузуу, юниорлериизде монтулук болууну темерге керектичи. Жагы жылы намысына назы терекени аруу жасарга, сабийни таудан эчише чанала бла учурууга тыишишди. Абдадан адамга уу киши, тели ишлен этерге, тойшокурте эрин тойшокурте, алай этерге башка кюнде да жетерикдиле.

МокъАЛАНЫ Зуура, СУРТАЛАНЫ ХОПАТЛАНЫ Марзият алганды.

«Бу сейирин»

«Тауладан эноише учарга эм тыишмегзе»

Назы терекни илпалуу бла жасгаган аруу тере жооз-жооз жыл мындан агыа башланганды. Ол заманда былай оом бар эди: терекени иосордене жыле, шактыла жашайды, апын, саууга ала берип, жуашдырырга керекди. «Жаил терекни биринчи керге 1605 жылда Страсбург шархад кийгендикте эм кыагытдан этиген роза келие, кыозга, вафиле, конфетле, жапыл тургандыла.

Къарты-Малкыр Республиканы Парламентини депутаттары эмда Парламентини Аппаратини ишлегенле КъМР-ни Парламентини Председателини секретариатыны специалист-эксперти АТМОЛАНЫ Фатимагъа аны аттасеТЕМОЛАНЫ Рамазанын жашы Зулкварний йлгени бла байлалмы, бушу этип, кыайгы сөз бердиле.

Уста чаришчи

Геккиланы Руслан атланы гитчелигинден окуна койгени. Биогонюкөчө уа анга аланы иосонден бир зат борсун, мычакый жууп тергенди. Ап гъаракылада ол «Сем-бейи» деген аты бла Ступино шахарда халкыла аралы чарише биринчи жегре тыишлик болуп кыайтханды. Жетиш адам кыатышкан ол эришшуледе алай даражакъа жетиу, айкай да, махтаулуу. Руслан, бу жолгъа дери да Россияни, халкыла аралы чаришле кыатыша, жетишмиле болура келгенди. 2004 жылда Къабаты-Малкыраны кубогунна тыишиш болганды. Гекки улу СССР-ни сенигере, РФ-ни уа онбир керем чемпиону. Аны эки бийик билими бардыла. Ол Север Осетия-Алания Республикада юрист билим алганды, арт-да уа зоотехникдан. Атла Русланны сойген

ишидиле. Ол эртенликте саят алтыдан ингирликде тогузгъа дери ала бла керешди. Асы-суу береди, керек болса, жуундурады, турганы жерлерин таша тутуды, ипподромга чыгарганы, жаруу этдиреди.

Озгын жылда уа аты бла тоз жолла бла Къара-Суудан Къарабыйга өтгөндү. Аны

ЗАКОН Тюзлук хорлаганды

Проходный шахары прокуратура М.А. Приходькону заявленисына керге тыише бардырганды. Ол анда жашауу юноне эркинлик сейирлешканы иосонден таркыктырды. Аны болгандына керге, Приходько иеликте жашуу юно болгандына шагъатлык этген документтери бола турганды, баш суугар жер тапмай, хаух фатар алып жашаганды.

Ии болгандына. Проходный шахарда Свобода орамда эни койлени биринчи жартысы аны иелгени дег болганды. КъМР-ни Министрлерини кабинетини 1995 жылда 19-чу декабрьден 667-Р номерли буйругуу бла шахары Свобода орамдында 221 фатарага жашуу юно ишете туруп, бир куурун гражданы койлерге кертериге деп шахарны администрациясына буюрлуганды. КъМР-ни капитал курулушуну бла архитектура управленисына уа кертилен койлени иелерине ахча тейлерге деп сөз тауусулганды.

Администрация, ол буйрукчуно турла, Свобода орамда бир кыуаму юноно, ол санда Приходькону журтун да, топ мурдору бла кетергенди. Проходный шахарны администрациясы 1997 жылда 19-чу февральдан 647-ч номерли гарантнылы писмосуна тыишишликте Приходькога бир отулу фатар берилерге керек эди. Болсада администрация ол борчун биогон да толтурмаганды. Алай бла Приходько, юносуз кыалды, кыач-кече айланганды.

Проходный шахарны прокуратура Приходькону арысына ие болгандына бузуклык этилгенин тозотери муратда Проходный шахарны администрациясына дау айткан, анга тыишиш фатар берилерге керекди деп, аны сонде бергенди. 2009 жылда 8-чи декабрьде прокуратураны илемини сөд кыабл бергенди ол Приходькону эркинлиги толусулнай кыатыргылганды.

АЛГЫШПАЛУУ

«Вирахатлык тилейбиз»

Багъалы керген ынбаыны - Моллазаны Надисаты (Улбашланы Рамазаны кызын) тууган кюно бла алгышлайбыз! Кеп жыланы сауукулук, вирахаты болууну тилейбиз. Къайсы биргизибге да кеп кыайн кыраткандын, кыайгырганчы унутуугу тилейбиз. Къайсы бутмам келин Абидат, туукулары Мурат, Алий, Мадина, Жамия, Солтан, киеуверы Борис, Махмут.

КОНЦЕРТ

«Салам алейкумгъа» чакырабыз

23-чу декабрьде Нальчикде Музыка театрада «Салам алейкумгъа» деген программаны коймелики концерти болушук. Аны республикада атпары кеп белгилу болганын жырчыла, ансамбльде да кыатырдыктыла. Бек башы уа концерт программаны кыраганды айланга керге, «Салам алейкумгъа» жайрма жылы индире концерттерине кыатышп, аны лауреатлары болганды бек сайлама жырлары айтырдыла. Анда Газаланы Алимни, Тейпеланы Алимни, Текуланы Амурну, Жазыколаны Лейланы эм башка жырчылары, «Таулан», «Ийман», «Жашлык», «Асс-Алан», дагыда башка жыр кыуамулары эшигерге болушук.

Аплайды да, 23-чу декабрьде 18 сагат 30 минутта Музыка театрада «Салам алейкумгъа» концертине чакырабыз. Хош келиги!